

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-228-9-79>

BACKUP POSSIBILITIES OF USING THE DIFFERENTIATED LEARNING TECHNOLOGY IN THE PROCESS OF TEACHING ENGLISH AT THE INITIAL STAGE

РЕЗЕРВНІ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ

Mykhailova O. S. Михайлова О. С.

*PhD in Pedagogics, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of
the English Language and Primary ELT
Methodology
Zhytomyr Ivan Franko State University
Zhytomyr, Ukraine*

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови з
методиками викладання в дошкільній
та початковій освіті
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
м. Житомир, Україна*

Humankova O. S. Гуманкова О. С.

*PhD in Pedagogics, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of
the English Language and Primary ELT
Methodology
Zhytomyr Ivan Franko State University
Zhytomyr, Ukraine*

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови з
методиками викладання в дошкільній
та початковій освіті
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
м. Житомир, Україна*

У сучасній освітній системі України постає необхідність забезпечувати новітні освітні потреби. Зазначене актуалізує питання використання особистісно орієнтованих технологій навчання. Диференційоване навчання (ДН), яке реалізується шляхом врахування психологічних індивідуально-типологічних характеристик учнів у процесі організації навчально-пізнавальної діяльності з предмета [1, с. 4] обґрунтовано є особистісно орієнтованим. ДН є засобом реалізації проведеної диференціації. Загалом диференціація вважається засобом гуманізації освіти та може бути розглянута з точки зору як системи освіти в цілому, так і процесу організації навчання у загальноосвітніх навчальних закладах. У такому випадку, розрізняють внутрішню і зовнішню диференціацію [4, с. 94].

ДН полегшує навчально-виховну діяльність педагога тому, що дозволяє визначати зміст і форми навчання не для кожної окремої дитини, а для певної категорії учнів, що робить його зручним для практичної реалізації вчителями в умовах колективної форми навчання.

У розумінні ДН виділяють три основних аспекти: 1) урахування індивідуальних особливостей учнів; 2) групування учнів на основі цих особливостей; 3) варіативність навчального опроцесу в групах [4, с. 86].

Аспекти впровадження ДН на засадах технологічного підходу розглянуто у наукових доробках О.Г. Братанич, П.М. Гусака, О.В. Кузьміної П.І. Сікорського, Г.К. Селевка, І.Є. Унт та інших. Узагальнюючи точки зору зазначених науковців відмічаємо, що характеристиками технології диференційованого навчання науковці вважають: розгляд учня як суб'єкта навчання, центральної фігури навчального процесу; урахування індивідуально-типологічних особливостей учнів в організації навчального процесу; систематичний зворотній зв'язок, побудований на засадах об'єктивізації оцінки знань та умінь учнів; організаційно-методичне забезпечення навчального процесу на основі врахування механізмів управління [1, с. 35].

Ми підтримуємо точку зору науковців [1, 2], що врахування індивідуально-типологічних психологічних особливостей здобувачів освіти має відбуватись шляхом адаптації компонентів навчання до попередньо визначених особливостей учнівського контингенту. Варіативними в такому випадку можуть бути: темп вивчення навчального матеріалу, навчальні завдання, режими та форми роботи, засоби навчання, спрямованість навчальних завдань, ступінь допомоги з боку вчителя [3, с. 87]. При цьому можливим є поділ учнів на типологічні групи з метою організації роботи в таких групах на різному рівні складності та з різним ступенем допомоги з боку вчителя (рівнева диференціація), проте, найчастіше поділ учнів є умовним і дозволяє практично враховувати типологічні психологічні особливості школярів під час організації навчального процесу. Вид внутрішньої диференціації визначається конкретними психологічними особливостями учнів, які враховуються в певному випадку [3].

Головна ціль ДН – забезпечити кожному учню умови для максимального розвитку його здібностей, нахилів, задоволення пізнавальних потреб і інтересів в процесі засвоєння їм змісту навчального матеріалу при вивченні англійської мови.

Здатність учнів вивчати іноземну мову по різному: одну мову легко опанувати, іншу важко. Слід зазначити, що учні одного класу можуть по різному вивчати навчальний матеріал різного рівня складності: деякі учні легше засвоюють словниковий запас завдяки розвиненій механічній пам'яті, а інші мають більш розвинене слухове сприйняття, тому вони успішно справляються із завданнями аудіювання. Крім того, у всіх дітей різне мислення. Вивчення інтересів та обдарувань учнів, їх навчальних

можливостей та аналіз перспектив розвитку цих можливостей має стати відправною точкою для диференційованих методів навчання іноземних мов.

Практика реалізації кожного виду диференціації може бути різною та здійснюватися, як із виділенням типологічних груп учнів (за певним критерієм), так і без виділення груп шляхом інтеграції різноманітних форм, методів, прийомів, засобів навчання, адаптованих до індивідуально-психологічних особливостей учнів у процес навчання іноземної мови [3, с. 39].

Не маючи на меті детальний розгляд всіх видів диференціації та, відповідно, диференційованого навчання, відмітимо, що найчастіше вчителі ІМ застосовують диференціацію на основі врахування загальних здібностей учнів. Цю диференціацію також називають рівневою.

Рівнева диференціація виражається в тому, що у будь-якому класі є три групи учнів: «сильні», «середні», «слабкі». Наявність цих груп становить для вчителя неабияку проблему щодо організації навчального навантаження. Поняття «сильний», «середній» і «слабкий» є відносними і, як будь-яка міра, залежать від еталону. Сильним можна вважати учня, що володіє раціональними прийомами навчальної діяльності, значним обсягом вербальної пам'яті, здатністю до аналітико-синтетичних операцій мислення і високим рівнем розвитку уваги, її стійкості і концентрації [1, с. 51]. Середнім учнем вважається школяр, що не володіє значним (володіє середнім) показником мовленнєвої пам'яті, середньою здатністю до вдосконалення, без внутрішньої мотивації та сильної волі. Слабким вважається учень, у якого погано розвинені навички навчальної діяльності, слухова пам'ять, аналітико-синтетичні операції мислення, а увага характеризується низьким рівнем стійкості і концентрації [1, с. 68].

Вважаємо, що такий вид диференціації не є гуманістичним за своєю сутністю, отже, за умови впровадження особистісно орієнтованої моделі навчання не може бути реалізованим.

Диференціація на основі врахування домінуючих когнітивних здібностей учнів ґрунтується на основі положень теорії множинних здібностей (Multiple Intelligence Theory), створеної відомим американським ученим Говардом Гарднером.

ДН, яке ґрунтується на врахуванні когнітивних здібностей учнів, є ефективним для використання в початковій школі. У цей час учні ще не сформували пізнавальний стиль, але вони чітко визначили свої особисті переваги у способі, яким вони вибирають шляхи сприйняття та обробки інформації.

У дослідженні О.С. Гуманкової детально представлено практичні шляхи реалізації різних видів внутрішньої диференціації та диференційованого навчання на уроках ІМ: 1) ДН на основі врахування

загальних навчальних здібностей учнів реалізується шляхом імплементації завдань різного рівня складності, різної спрямованості (на усунення прогалин у знаннях, завдання, які враховують індивідуальні рівні навченості ІМ), завдань з різною мірою допомоги (з інструментами, правилами, схемами, планами); організації рівневої диференціації з виділенням динамічних груп за рівнем успішності, за рівнем засвоєння програмного матеріалу, але в межах програмних вимог; організації навчання за моделлю повного засвоєння знань; 2) ДН на основі врахування спеціальних здібностей, інтересів, психофізіологічних особливостей, когнітивних та навчальних стилів учнів реалізується шляхом імплементації варіативних прийомів, методів, способів, форм, засобів навчання з урахуванням індивідуально психологічних особливостей учнів у процесі навчання ІМ [3, с. 98].

Отже, технологія ДН має великі резервні можливості для оптимізації навчання ІМ на початковому етапі в цілому та в процесі формування англомовної КЧ зокрема, оскільки дозволяє враховувати індивідуальні психологічні особливості здобувачів в умовах колективного навчання шляхом умовного групування здобувачів за певними психологічними характеристиками та адаптації компонентів навчання до визначених попередньо характеристик учнівського контингенту.

Література:

1. Братанич О.Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи: дис.канд. пед. наук : 13.00.09. Кривий Ріг, 2001. 207 с.
2. Гуманкова О.С. Диференційований підхід у навчанні на уроках іноземної мови в початковій школі. Харків, 2009. 108 с.
3. Гуманкова О.С. Підготовка майбутніх учителів гуманітарних дисциплін до здійснення диференційованого підходу у навчанні учнів загальноосвітніх навчальних закладів: дис. ...канд. пед. наук :13.00.04. Житомир, 2012. 254 с.
4. Сікорський П.І. Теорія і методика диференційованого навчання в середніх загальноосвітніх і професійних навчальних закладах: дис. ... доктора пед. наук :13.00.04. Київ, 2001. 350 с.